

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Första kammaren.

Nr 49.

Tisdagen den 27 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 17, 18, 19 och 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 373, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 374, angående redovisning i riksstaten för budgetåret 1933/1934 av vissa anslag för offentliga arbeten m. m.;

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kvarlåtenskapsskatt m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenkungörelse m. m.; och

nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1933/1934 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner.

Föredrogos bevillningsutskottets betänkanden:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om frihet från stämpel å bevis över tillstånd att fortfarande innehava deklarerat skjutvapen; och

nr 78, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1933/1934, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos och lades till handlingarna särskilda utskottets memorial:

nr 26, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 18 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 209 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal; samt

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 20 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 215 angående anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 369, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1933/1934, m. m.; och

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om frihet från stämpel å bevis över tillstånd att fortfarande innehava deklarerat skjutvapen.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 369, att utskottets hemställanden i betänkande nr 78 och vidkommande förslaget nr 379, att utskottets hemställan i betänkande nr 77 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 370, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal; samt

nr 372, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes, ett vart under förutsättning att andra kammaren i avseende å särskilda utskottets memorial respektive nr 26, nr 27 och nr 28 fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.10 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 28 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 380, angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda bank;

nr 384, angående val av tre fullmäktige i riksgäldskontoret och tre suppleanter för fullmäktige i nämnda verk; samt

nr 387, angående val av riksdagens två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte två suppleanter för dem;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 381, för två fullmäktige i riksbanken för valperioden 1933—1936;

nr 382, för en fullmäktig i riksbanken för återstående delen av valperioden 1932—1935;

nr 383, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 385, för två fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 386, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 388, för två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 389, för två suppleanter för de av riksdagen utsedda ledamöterna i riksdagsbibliotekets styrelse; samt

nr 404, för en fullmäktig i riksgäldskontoret för återstående delen av valperioden 1932—1935.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank;

nr 392, i anledning av väckt motion om viss engångsersättning till änkefru Emma Kleberg;

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.;

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 45, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenska i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 232, gjorda framställning angående dyrtidstillägg

åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 272, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till partiell löneförbättring för häradshövdingarna;

nr 398, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för uppläggande av nya fastighetsböcker för landet;

nr 399, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m.;

nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden m. m.;

nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av vissa anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 402, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenkungörelse m. m.; samt

nr 403, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial nr 144, angående statsregleringen för budgetåret 1933/1934.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 7.03 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 29 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Föredrogs och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 144, angående statsregleringen för budgetåret 1933/1934.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen: nr 405, angående statsregleringen för budgetåret 1933/1934; och nr 406, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1933/1934.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning att andra kammaren beträffande statsutskottets memorial nr 144 fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Tillkännagavs att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att fredagen den 30 innevarande månad kl. 11.30 f. m. infinna sig i Storkyrkan samt, efter förrättad gudstjänst, begiva sig till rikssalen dels för ändamål, som i § 81 regeringsformen avsåges, och dels för att, enligt § 36 riksdagsordningen, av Kungl. Maj:t hemförlovas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.10 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 30 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 123, rörande förordning om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl;

nr 124, rörande fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 125, rörande stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag;

nr 126, rörande införande av tull å vissa torkade eller saltade frukter;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;

nr 128, rörande tullfrihet för cellulosaaacetat och aceton;

nr 129, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften m. m.;

nr 130, angående användande av riksbankens vinst för år 1932;

nr 131, rörande förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

nr 132, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 38 § 1 mom. samt 64 och 66 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 133, rörande förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

nr 134, rörande förslag till förordning om fortsatt tillämpning under budgetåret 1933/1934 av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 135, rörande förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitcellulosa-tillverkning, m. m.;

nr 136, rörande förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt;

nr 137, rörande bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela förbud mot tillverkning av brännvin av sockerbeter under tillverkningsåret 1933/1934;

nr 138, rörande förordning om accis å margarin m. m.;

nr 139, rörande anslag för avsättning till statens mjölkregleringsfond;

nr 140, rörande statlig exportkreditgaranti;

nr 141, rörande anslag till uppförande av byggnader för statens bakteriologiska laboratorium;

nr 142, rörande anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 143, rörande anslag till utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona;

nr 144, rörande anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar;

nr 145, rörande anslag till allmänna arbeten, avseende jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 146, rörande anslag till allmänna arbeten, avseende handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 147, rörande vidtagande av reparations- och omändringsarbeten i en bostadsvilla vid statens växtskyddsanstalt;

nr 148, rörande anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten samt till bekämpande av arbetslösheten;

nr 149, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar angående anslag dels till torrlägningsföretag, dels ock till skogsvårdsåtgärder;

nr 150, rörande anslag till allmänna arbeten, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 151, rörande anslag till allmänna arbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 152, rörande jämkning i den tekniska utformningen av dispensbestämmelserna i lagen angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom;

nr 153, rörande lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank;

nr 154, rörande lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tilllämpningen av 10 § andra stycket lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av §§ 9 och 17 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

nr 155, rörande förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m.;

nr 156, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension, m. m.;

nr 157, rörande förslag till förordning angående mjölkavgift m. m.;

nr 158, rörande beräkning av bevillningarna för budgetåret 1933/1934, m. m.;

nr 159, rörande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.;

nr 160, rörande förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal;

nr 161, rörande anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m.;

nr 162, rörande förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m.;

nr 163, rörande redovisning i riksstaten för budgetåret 1933/1934 av vissa anslag för offentliga arbeten m. m.;

nr 164, rörande förslag till förordning om kvarlåtenskapsskatt m. m.;

nr 165, rörande anslag till avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital;

nr 166, rörande förslag till vapenkungörelse m. m.;

nr 167, rörande grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1933/1934 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 168, rörande förslag till förordning om frihet från stämpel å bevis över tillstånd att fortfarande innehava deklarerat skjutvapen;

nr 169, rörande val av tre fullmäktige i riksbanken samt tre fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom suppleanter för dem;

nr 170, rörande val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för riksdagsbiblioteket;

nr 171, rörande användande av visst belopp ur fonden för mötande av för-

luster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till avlyftande av kassans skuld till riksbanken;

nr 172, i avseende å statsregleringen och andra med statsverket gemenskap ägande ämnen i vad angår frågor, behandlade av statsutskottet;

nr 173, i avseende å statsregleringen och andra med statsverket gemenskap ägande ämnen i vad angår frågor, behandlade av jordbruksutskottet;

nr 174, i avseende å statsregleringen och andra med statsverket gemenskap ägande ämnen i vad angår frågor, behandlade av bankoutskottet;

nr 175, rörande åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor; samt

nr 176, rörande statsregleringen för budgetåret 1933/1934.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 11.02 f. m., att ajournera sina förhandlingar till kl. 11.15 f. m.

Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen samt kammarens ledamöter kl. 11.15 f. m. till Storkyrkan, där riksdagspredikan hölls av förste sekreteraren i svenska kyrkans diakonistyrelse, pastorn Tord Ström.

Efter gudstjänstens slut begav sig kammaren till rikssalen, där jämväl andra kammaren infann sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Schlyter uppläste Kungl. Maj:ts förordnanden för hans excellens herr statsministern Hansson att å Kungl. Maj:ts vägnar meddela riksdagen Kungl. Maj:ts svar på riksdagens skrivelse den 2 maj 1933 angående av riksdagen antagna ändringar i rikets grundlagar ävensom att avsluta riksdagen. Berörda svar, som var skriftligen avfattat, blev sedermera uppläst och överlämnat av hans excellens herr statsministern.

Sedan härefter talmännen var för sig framfört kamrarnas undersåtliga välönskningar och riksdagsbeslutet blivit av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Schlyter uppläst, förklarade hans excellens herr statsministern i enlighet med det honom lämnade uppdraget 1933 års lagtima riksdag vara avslutad.

Efter det första kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och där intagit sina platser, framträdde herr **Vennersten** till talmansbordet och yttrade: Mina herrar! Då den tjänstförrättande prästmannen uppe i kyrkan i dag påminde om att detta vore sista gången som en svensk riksdag avslutas med gudstjänst, kände jag mig manad att för mig själv klargöra, att detta ingalunda betyder något annat än en mycket naturlig följd av den förenkling i övrigt, som vidtagits i fråga om riksdagens avslutande. Ännu står dock grundlagsfäst kvar, att därest Hans Maj:t Konungen skulle vid något tillfälle själv önska avsluta riksdagen, så kommer detta att ske i den gamla ordningen.

Det må icke ha så mycket att betyda, att gudstjänst nu praktiskt taget för sista gången förekommit, då anledningen därtill är den nyssnämnda förenk-

lingen i arbetsformerna, som vi hoppas skall visa sig vara väl funnen och leda till det mål, som eftersträfvats: tidsbesparing och förenkling överallt, där de gamla formerna ha så att säga överlevat sig själva. Så har faktiskt skett, så vitt jag förstår, inte bara därigenom, att Hans Maj:t Konungen numera i regel icke avslutar riksdagarna, utan ännu mera därigenom, att riksdagarna sluta på ett sätt, som gör, att praktiskt taget riksdagsmännen — med undantag för det fåtal, som vi känna till — icke längre äro närvarande på den plats, där riksdagen hålles.

I ett annat avseende har emellertid denna riksdag ett särmärke, som man må beklaga eller blott konstatera, alltefter tycke och smak. Redan förra året tillät jag mig vid ett tillfälle motsvarande detta framhålla, hurusom man finge gå tillbaka tio år i tiden för att finna ett motstycke till en riksdag av en varaktighet som förra årets. Denna slutade den 20 juni. I år stå vi nu här samlade efter avslutad riksdag på det löpande budgetårets sista dag, och man kan väl uttala den önskan, att vi icke hädanefter skola behöva uppleva en ytterligare förlängning av riksdagen in på ett börjande nytt budgetår.

Men det är inte underligt, om denna riksdag varit osedvanligt lång och arbetsam och varat längre än någon föregående riksdag, sedan den nu gällande riksdagsordningen trätt i kraft — jag undantar då givetvis de riksdagar, som funnits vid liv, om jag så får kalla det, under sommaren men som hade inträtt i ett skede av överksamhet. Det är inte underligt, säger jag, om vi nödgats stanna kvar så länge här uppe i Stockholm vid denna riksdag. Trots alla våra varma önskningar om en förbättring i det allmänna läget ha — om också vissa tecken försports i sådan riktning — alltjämt stått kvar en mängd missförhållanden och svårigheter, följer av den allbekanta orsak, som jag här inte behöver omnämna, emellertid tillräckligt bekymmersamma för statsmakterna för att påkalla allvarliga beslut, djupt ingripande åtgärder, genom vilka statsmakterna söka möta stundens farligheter och besvär.

Nu skulle man ju kunna säga, att så länge världsläget inte förbättras, kämpa vi fåfängt, varje nation för sig, för att råda bot på uppenbara olägenheter, som vi äro skyldiga att söka råda bot för. Men även om det skulle dröja mycket länge ännu, innan den efterlängtnade förbättringen inträder i det allmänna världsläget, utan vilken våra bemödanden icke kunna ge något varaktigt gott resultat, så tillkommer det statsmakterna, såsom vi alla veta, att även sörja för stundens växlande behov. Allvarliga beslut ha vi fattat, och allas vår önskan är ju, att de förhoppningar, som man ställer på verkan av dessa beslut, måtte gå i uppfyllelse. Det gäller även dem, som hyst eller ännu hysa farhågor i fråga om möjligheten att med vidtagna åtgärder råda bot för det onda vi vilja avhjälpa. Även hos dem, menar jag, måste kvarstå den känslan, att i det läge, varuti vi råkat, och efter det att riksdagen fattat sina beslut, tillkommer det oss alla och envar att göra det bästa av det sålunda uppkomna läget. Jag är övertygad om att den meningen är allmän, och vi kunna därtill blott foga en varm önskan, nu som tidigare, att den nyss omnämnda förbättringen i det allmänna världsläget icke måtte alltför länge låta vänta på sig.

För talmannen har den gångna riksdagen varit en förnyad angenäm upplevelse — lagd till många föregående av samma art — på grund av det förtroende, som kammarens ledamöter undantagslöst visat talmannen. Härför kan jag blott uttala mitt alla värdsammaste och hjärtliga tack. Detta tack riktar jag såväl till de närvarande kammarkamraterna som till de frånvarande, vilka tidigare måst lämna riksdagen.

Jag vill inte underlåta att vid detta tillfälle framföra ett särskilt tack till mina kamrater i presidiet, vilka på ett sätt, som herrarna själva kunnat bevittna, varit talmannen till all den hjälp han rimligen kunnat begära.

Må det slutligen tillåtas mig, ehuru det är av mera privat natur, att till dessa tacksamhetsbetygelser foga ett lika varmt för de många bevis på vänskap, välvilja och förståelse, som kommo mig såsom privatman till del vid en bemärkelsedag i början av denna riksdag.

Tack, mina herrar, och farväl!

Detta tal besvarades av herr **Lindhagen** i följande ordalag: Herr talman! Årets riksdag är nu till ända, det långvarigaste riksmötet efter 1866 års representationsreform.

En ny epok står i sitt vardande. Maskinerna ha utträngt handens arbete, lössläppt våra blindaste lidelser och möjliggjort gigantiska krigföringar. Gamla befästningar ha därför uppgivits, byggnadsverk utdömts och sinnelagen börjat drabbas av förvandlingens lag.

Förnimmelser i födslovända varsla om gemensamt ansvar för lotsande av våra farkoster genom bränningarna och skyddandet av de svaga och övergivna. Riksdagen har gjort vad den kunnat. Det blir visserligen vanskeligare att utföra vad som beslutats. En fortsättning på den goda viljans väg bör dock kunna skapa någon rätsida även på villovägar.

Vad skall nu komma efter denna nödhjälp för ett budgetår? Den frågan reser sig odebatterad och olöst, men dock allvarligt spörjande framför oss.

Riksdagens jordbrukshjälp nådde ej fram till den bidande jordreformen för ytterligare brytande av enskilda jordmonopol genom tillgodogörande av landets för ändamålet många gånger inventerade odlingsmöjligheter. Den vägen till produktiv självhjälp uteslöts från partiernas överenskommelse. Den bidar sin tid och denna kommer.

Första upptakten mot ungdomens arbetslöshet måste väl vara att för ungdomen öppna portarna till näringarna och arbetet. Dessa stängas allt mera av monopolsträvanden.

Den oundgängliga kraftmätningen hitintills mellan företagare och löntagare genom lockouter och strejker kan väl ej heller i alla tider vara livets mening.

Vidare vänta vi bland annat icke minst på demokratiens självprövning. Om demokratin vegeterar eller blott snickrar nyttiga småverk i stora tider, kommer kanske även hos oss en folkmajoritet att uppdraga åt enväldet i den ena eller andra skepnaden att jämväl gå till grunden av tingen.

Icke mindre pockande reser sig utåt samgåendet mellan stater och raser. Den skandinaviska folkfamiljen skrämmas av de stora dragen i detta problem. Den tror vad håglösheten viskar till oss, att striden är för stor för vår förmåga. Och dock varest två eller tre äro församlade i sanningens namm, där är den mitt ibland dem.

Inom den ekonomiska världskonferensen tror man nu i dagarna, att det betydande arbetet för att sätta konferensens resolutioner i kraft knappast kan förväntas av de olika regeringarna. Det kan endast »komma till stånd inom små grupper av makter, som äro av verklig betydelse». Däri ligger förmodligen en hyllning närmast till den spirande ententen mellan fyra europeiska stormakter. De utsikterna äro dock ovissa, i vissa fall kanske farliga. De färgade raserna kunna i varje fall knappast motse ett obetingat erkännande av sin suveränitet över det egna fäderneslandet.

Opinionen inom konferensen hänvisar emellertid till mer än en grupp. Årets svenska riksdag har instämt i konstitutionsutskottets uttalade tillfredsställelse inför tanken på ett ekonomiskt och kulturellt samförstånd mellan de mindre baltiska staterna. Utrikesministern har i första kammaren tillkännagivit, att svenska regeringen vore »varmt villig medverka därtill». Det får väl då förmodas, att efter sommarsemestern och den ekonomiska världskon-

ferensens berörda inställning även någon spirande handling skall utkristallisera sig.

Den bordlagda stora rustningsmönkskonferensen kämpar likaledes med vanskligheter. Den hotar att förkvävas av de djupliggande realiteternas frånvaro på programmet och att sönderslitas av stormakters begripliga dagspolitiska särintressen.

Ligger ej i allt detta en förväntan på de mindre staterna, på deras initiativ till vakna drömmar om utvecklingens cirkelgång, om samvetsstatens odödliga tillblivelse, om samförståndet mellan livets grundvalar: individen, hemmet, landet och mänskligheten.

Med andra ord, en begynnande pioniering för något fjärde rike, med överhoppande av de många första, andra och tredje rikena, ett rike, där grymhetens renässans och slavstatens vidmakthållande i gammal eller ny mening ej vidare äro oundgängliga milstopar för folkens historiska vandringar per aspera ad astra, genom hårda öden mot stjärnorna.

Herr talman, vi äro trötta efter riksdagens möda och bekymmer. Vi längta till högsommarens förnyelse — till hemmen, odlingarna, hagarna, skogarna och fjällen i detta sjöbemängda och havomflutna land, till det gamla landet, som förblir alltid ungt.

Därtill knyta vi en hyllning till Eder, herr talman, för Eder vänsälla, klara och rätliniga ledning av våra förhandlingar. Det skall bli oss kärt att nästa riksdag återfinna Eder med stärkta krafter på Eder plats enligt partiernas enhälliga samförstånd.

För visso få vi då fortfarande åtnjuta även Edert gosselynnes tysta medgivande ibland till våra snedsprång över en alltjämt oreviderad grundlags i mångt och mycket föråldrade skrankor.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12.40 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.
